

ΕΝΕΡΓΕΙΑ: ΤΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Του Ιάσωνα Κουτούφαρη-Μαλανδρινού

Η μάχη των αερίων

Η πιθανότητα ύπαρξης κοιτασμάτων σχιστολιθικού αερίου (shale gas) στην Βόρεια Ελλάδα απετέλεσε ένα από τα πολυσυζητημένα θέματα του τελευταίου εξαμήνου. Ο υπουργός Περιβάλλοντος κ. Μανιάτης ζήτησε από το ΙΓΜΕ την εκπόνηση ειδικής Προκαταρκτικής Γεωλογικής Μελέτης, τονίζοντας ότι «στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας της Ευρώπης και ταυτόχρονα της γεωπολιτικής αναβάθμισης της χώρας, έχουμε χρέος να διερευνήσουμε με τεκμηριωμένο κι επιστημονικό τρόπο, όλες τις πιθανότητες ύπαρξης οικονομικά εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων Φυσικού Αερίου κάθε μορφής».¹ Αμερικανικές και άλλες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται ήδη στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης,² την ίδια στιγμή που σημαντικοί εκπρόσωποι των Ελλήνων κεφαλαιοκρατών που έχουν επενδύσει στο συμβατικό φυσικό αέριο και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) κατηγορούν την κυβέρνηση ότι στραγγαλίζει τον κλάδο τους.³

Είναι σαφές ότι το ενδιαφέρον για την Ελλάδα ανανεώνεται, λίγα μόλις χρόνια μετά την απαισιόδοξη θεωρία του Ινστιτούτου Stratfor για την γεωστρατηγική θέση του ελληνικού κράτους.⁴ Γι' αυτό και μαίνεται στην χώρα μας ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους καπιταλιστές που συνέδεσαν τις τύχες τους με την ΕΕ και την εξωευρωπαϊκή, ιδίως αμερικανική, πλουτοκρατία, την ίδια ώρα που η ΕΕ συμβιβάζεται με την Gazprom⁵ και υποστηρίζει χλιαρά την άντληση του σχιστολιθικού αερίου.⁶ Πάντως, η αμερικανική παράταξη στην Ελ-

¹ Βλ. <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snid=1362&language=el-GR>.

² Ενδεικτικά, η Chevron στην Ρουμανία (<http://www.chevron.com/documents/pdf/RomaniaFactSheetEnglish.pdf>) ή η San Leon Energy στην Πολωνία (<http://www.sanleonenergy.com/media-centre/news-releases/2014/january/23/lewino-1g2-successful-vertical-frac-leads-to-horizontal-well.aspx>).

³ Βλ. τα σχόλια του κ. Περιστέρη της ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ (www.kathimerini.gr/494196/).

⁴ «*With the collapse of the Soviet threat at the end of the Cold War and the subsequent end of the Balkan wars with the 1999 NATO bombing of Serbia, the political geography of the region changed once again. This time the change was unfavorable for Athens. With the West largely uninterested in the affairs of the region, Greece lost its status as a strategic ally*» (Stratfor Global Intelligence, *The Geopolitics of Greece: A Sea at its Heart*, 28 June 2010, σελ. 9).

⁵ Βλ. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=403490>.

⁶ Βλ. το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 21ης Νοεμβρίου 2012 σχετικά με τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων εξόρυξης σχιστολιθικού φυσικού αερίου και σχιστολιθικού πετρελαίου στο περιβάλλον, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0443+>

λάδα μοιάζει να κερδίζει νίκες, όχι μόνο με τις έρευνες για το shale gas, αλλά και με την απεξάρτηση από τον ρωσικό «εθνικό πρωταθλητή» και στην πριμοδότηση του αγωγού TAP.

Εν πάση περιπτώσει, μπορούν τα αέρια, συμβατικά ή μη, ή οι ΑΠΕ να φέρουν την πολυπόθητη «ανάπτυξη»;

Το τέλος της κοσμοοικονομίας ...

Πίσω από την φαινομενικά κοινή αντιμετώπιση της εμπορευματοποίησης της ενέργειας –και ιδίως του φυσικού αερίου και των ΑΠΕ– ως του ηγετικού προϊόντος ενός νέου κύκλου καπιταλιστικής ευημερίας,⁷ ο χώρος της ενέργειας κρύβει ένα πεδίο μάχης ανάμεσα στους κεφαλαιοκράτες. Η ερμηνεία αυτού του ανταγωνισμού δεν μπορεί παρά να λάβει υπόψη της ότι βρισκόμαστε σε μία εποχή μετάβασης.

Στον καπιταλισμό, οι επιχειρήσεις που εξασφαλίζουν την βοήθεια των ισχυρών κρατών δημιουργούν ολιγοπώλια. Όταν νέες επιχειρήσεις μπαίνουν στην αγορά, ο ανταγωνισμός αυξάνεται, το ολιγοπώλιο περιορίζεται, και η οικονομική κρίση ξεσπά, μέχρι να ξαναρχίσει η ίδια διαδικασία. Με αυτόν τον τρόπο το κεφάλαιο βρίσκεται σε μία διαδικασία αέναης συσσώρευσης, και αυτό ακριβώς είναι η βάση του καπιταλισμού ως συστήματος.

Υπάρχουν όμως και κόστη που παρεμποδίζουν την συσσώρευση: ο κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, οι πρώτες ύλες, η φορολογία, οι μισθοί, είναι μεγέθη αλληλεπιδρώντα και διαρκώς αυξανόμενα. Προσπαθώντας να περιορίσει αυτήν την αύξηση, η καπιταλιστική κοσμοοικονομία επεκτάθηκε σε όλη την υφήλιο, και αναζήτησε συνεχώς την «καινοτομία» και την «ανάπτυξη».

Σήμερα που η γεωγραφική επέκταση άγγιξε το όριό της, η εξάντληση του περιβάλλοντος απασχολεί ολοένα και περισσότερο, και το κοινωνικό κράτος και η δημοκρατία συνιστούν πάγια και αυτονόητα αιτήματα, ο καπιταλισμός πεθαίνει. Η λύση για τους προνομιούχους είναι μία: η μετάβαση σε ένα κοσμοσύστημα το οποίο θα τους εξυπηρετεί καλύτερα, δηλαδή ένα κοσμοκρατορικό μοντέλο που θα τους εξασφαλίζει όχι πλέον την αέναη συσσώρευση του κεφαλαίου, αλλά την αέναη κατοχή του ήδη συσσωρευμένου πλούτου.

Είναι γι' αυτόν τον λόγο που χρειάζεται να ερμηνεύουμε τις κινήσεις των σημερινών πρωταγωνιστών όχι μόνο στα πλαίσια της λειτουργίας του καπιταλισμού, αλλά πολύ περισσότερο υπό το πρίσμα της μετάβασης. Και αυτό ισχύει πάνω απ' όλα για την ενέργεια.

0+DOC+XML+V0//EL.

⁷ Βλ. Allianz Global Investors, *Analysis & Trends: The Sixth Kondratieff – long waves of prosperity*, January 2010.

... και η αρχή της κοσμοκρατορίας

Από την μία μεριά, υπάρχουν εκείνοι που συνεχίζουν να λειτουργούν όπως ακριβώς είχαν συνηθίσει να λειτουργούν ως τώρα: θεωρώντας την οικονομική κρίση σαν μία παροδική δυσκολία και προσπαθώντας σπασμωδικά να περιορίσουν τα κόστη τους.

Από την άλλη μεριά, υπάρχουν εκείνοι που βλέπουν πιο μακροπρόθεσμα. Εδώ εντάσσονται κυρίως οι διαμορφούμενες κοσμοκρατορίες και οι επιχειρήσεις μέσω των οποίων αυτές δρουν.

Έχοντας κατά νου την παραπάνω διάκριση, μπορούμε ευκολότερα να καταλάβουμε για ποιόν λόγο οι ΗΠΑ στρέφονται σε επικίνδυνες, μη ανανεώσιμες, αλλά χαμηλότερου κόστους επιλογές, όπως το σχιστολιθικό αέριο, ή γιατί η Siemens και η Bosch αποσύρεται από το φιλόδοξο σχέδιο του Desertec,⁸ την ίδια στιγμή που οι ιθύνοντες της ΕΕ προκρίνουν τις ΑΠΕ⁹ και οραματίζονται ένα ενεργειακά και πολιτικά ενιαίο ευρασιατικό υπερκράτος από την Λισσαβόνα ως το Βλαδιβοστόκ.¹⁰

Ο απρόβλεπτος παράγοντας

Κανείς φυσικά από τους υπερμάχους της εκμεταλλευτικής κοινωνίας (είτε του παρωχημένου καπιταλισμού είτε της μοντέρνας κοσμοκρατορίας) δεν μιλά για τους κινδύνους που εγκυμονούν οι ανεξέλεγκτες ενεργειακές κινήσεις των ιδιωτών,¹¹ ούτε για την δυσκολία διαχείρισης των ΑΠΕ.¹² Όσο το ζήτημα τίθεται με όρους «ενεργειακής ασφάλειας» και «οικονομικής ανάπτυξης», οι κίνδυνοι για τους πολίτες και το περιβάλλον θα βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη. Όταν αρχίσουμε να μιλάμε για την απο-ανάπτυξη, για την προτεραιότητα της κάλυψης των αναγκών του κάθε ατόμου, για τον συλλογικό έλεγχο, την σχεδιοποίηση, και την λελογισμένη χρήση των ενεργειακών μέσων, τότε ίσως υπάρξει κάποια πρόοδος.

⁸ Βλ. <http://www.reuters.com/article/2012/11/12/bosch-desertec-idUSL5E8MCI0T20121112>.

⁹ Βλ. το δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (22/1/2014), «2030 climate and energy goals for a competitive, secure and low-carbon EU economy», http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-54_en.htm.

¹⁰ Βλ. σχετικές δημοσιεύσεις στον ιστότοπο του East Forum Berlin: *Opportunities for an economic area from Lisbon to Vladivostok*, <http://www.eastforum-berlin.de/en/>.

¹¹ Βλ. εντελώς ενδεικτικά National Research Council, *Hidden Costs of Energy: Unpriced Consequences of Energy Production and Use*, The National Academies Press, Washington, DC, 2010.

¹² Η επιδίωξη της 100% ανανεώσιμης ενέργειας έχει επικριθεί ως ανεδαφική λόγω της μετεβλητής φύσης των ΑΠΕ, βλ. σχετικά G. Boyle (ed.), *Renewable Electricity and the Grid: The Challenge of Variability*, Routledge, 2007.

Προς το παρόν, ας φωνάξουμε κι εμείς σε κάθε πολυεθνική, σε κάθε υπερκράτος, και σε κάθε ξενικό κόμμα, ό,τι φώναξαν οι Ρουμάνοι στην Chevron: Du-te dracului!

Δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα
Σύγχρονη Έκφραση
στις 26 Ιανουαρίου 2014.